

Datum Mei 2019

Van Voorzitters Rekenkamer- en Rekeningencommissie

Aan Gemeenteraad en in afschrift aan het College van B&W

Onderwerp QuickScan Jaarrekening 2018

Op verzoek van de rekenkamer- en de rekeningencommissie heeft de heer J.A.M. de Kruijf (extern lid van de rekenkamercommissie) de Jaarrekening 2018 onderworpen aan een Quick Scan. Onderstaand presenteren we zijn bevindingen.

1 Inleiding

Jaarlijks ontvangt u ter voorbereiding op het debat over de jaarstukken van de gemeente Enschede een quick scan met bevindingen over de door het college opgestelde verantwoording. Door externe omstandigheden buiten de invloedssfeer van het college is het tijdpad tussen aanbieden van de documenten en de behandeling in uw raad kort. Dat werkt ook door in de ruimte die er was om de quick scan te schrijven.

Het college heeft een concept-versie van de jaarstukken 2018 gedateerd 14 mei 2019 ter beschikking gesteld. De opmerkingen die u in deze quick scan aantreft zijn op dat concept gebaseerd. De bevindingen zijn getoetst op basis van het concept van 17 mei 2019. Dit is het document dat het college op 21 mei heeft besproken. De paginanummering in de verwijzingen is gebaseerd op de documentversie van 17 mei.

Meerdere gemeenten¹ maken een begroting/rekening in één oogopslag met als doel snel overzicht van alle baten en lasten in de begroting of rekening te hebben. In Enschede is dat niet gebruikelijk. Dat maakt het ook moeilijk om het financieel resultaat in verhouding tot het totale lastenniveau te beoordelen.

De kern van deze quick scan raakt het financieel resultaat en de interpretatie van dat financieel resultaat. Dat komt in paragraaf 2 aan de orde. Daarna volgen in paragraaf 3 puntsgewijs een aantal bevindingen die ook aandacht verdienen. Als er in dit document paginanummers worden genoemd, dan verwijzen die naar de jaarrekening Enschede 2018, tenzij anders vermeld.

¹ Voorbeelden bij pdf-versies van de begroting: Eindhoven, Arnhem, Amersfoort, Delft, Schiedam.

2 Kernpunten

De bevindingen in de quick scan hebben soms een meer strategisch en beleidsinhoudelijk karakter en soms zijn de vragen ook meer gericht op nadere toelichtingen. Hieronder worden voor u de meer strategische thema's benoemd. In de tekst zijn die gecursiveerd terug te vinden.

- 1) Wat is de financiële boodschap die het college wil meegeven met het gepresenteerde resultaat in de context van het resultaat van 2017, te verwachten verliezen 2019 en de debatten met het rijk over de bekostiging van het sociaal domein?
- 2) Is er een verband tussen toename oninbare vorderingen en meer terugvorderingen bij de bijstand en het gewijzigde voorschotbeleid voor de bijstand?
- 3) Wellicht is het te overwegen om, wanneer het college een doelstelling voor flexibiliteit voor ogen heeft, naar analogie van de praktijk bij het rijk, te laten zien waar flexibele ruimte te vinden is.
- 4) Is er aanleiding om, gelet op de veranderde regelgeving in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), nadere regels te stellen voor uitnames uit de reserve grondbedrijf? Omdat de reserve grondbedrijf nu nog niet heel groot is, kan een dergelijke analyse ook politiek neutraler worden uitgevoerd dan wanneer de reserve wel enige omvang heeft.
- 5) De commissie BBV pleitte er in 2016 voor om vanuit risicoperspectief breder naar samenwerkingspartners dan alleen de formele verbonden partijen te kijken. Heeft het college hier een opvatting over?
- 6) U zou het college kunnen vragen bij de begroting 2020 aandacht te besteden aan de houdbaarheid van het huidige schuldenreductieprogramma.
- 7) De vraag is hoe college en raad met de tussentijdse wijzigingen van het gemeentefonds ten opzichte van hetgeen in de begroting is vermeld moeten omgaan. Wellicht is het te overwegen om te onderzoeken of de financiële verordening op dit punt aanscherping behoeft.

3 Het financieel resultaat

Het college presenteert een financieel resultaat van € 16,6 mln positief (voor bestemming) gebaseerd op € 746 mln werkelijke lasten en € 762 mln werkelijke baten. Kortom, een afwijking van ongeveer 2¼% van het totaal van de lasten. In de toelichting bij dat resultaat stelt het college dat dit resultaat vooral het gevolg is van *incidentele* ontwikkelingen, in het bijzonder de uitkering uit het noodfonds sociaal domein. Tegelijkertijd waarschuwt het college voor risico's in de toekomst en noemt daarbij het sociaal domein in algemene zin en de daling van het aantal bijstandsgerechtigden ten opzichte van de landelijke trend als een mogelijk risico. Gezien de formulering lijken dit *structurele* risico's te zijn. Dat lijkt zich al voor te doen. In een mail van 1 mei 2019 heeft wethouder Kampman u geïnformeerd dat er op bijstand in 2019 een tegenvaller van € 3,1 mln is te verwachten.

De toelichting van het college in de inleiding laat een aantal ontwikkelingen onbenoemd die in de integrale tekst wel aan de orde komen. Wanneer we het financieel resultaat afpellen naar

generieke ontwikkelingen vanuit het rijk en de belangrijkste bewuste keuzes van het college en uw raad gedurende 2018 dan ontstaat het volgende beeld:

Tabel 1: Financieel resultaat 2018 anders belicht

Financieel resultaat 2018	€ 16,6 mln
Af: meevaller noodfonds sociaal domein [rijk]	-/- € 13,3 mln
Af: voordeel op BTW-compensatiefonds (p. 201) [rijk]	-/- € 1,1 mln
Af: ingezette bezuinigingen tussenrapportage 2018 [Raad]	-/- € 5,0 mln
<i>Subtotaal</i>	<i>-/- € 2,8 mln</i>
Bij: nadeel op algemene uitkering (p. 200) [rijk]	€ 3,6 mln
Bij: afkoop langlopende lening (p. 206) [B&W]	€ 3,3 mln
Resultaat zonder rijksbeleid en bewuste keuzes Enschede	€ 4,1 mln

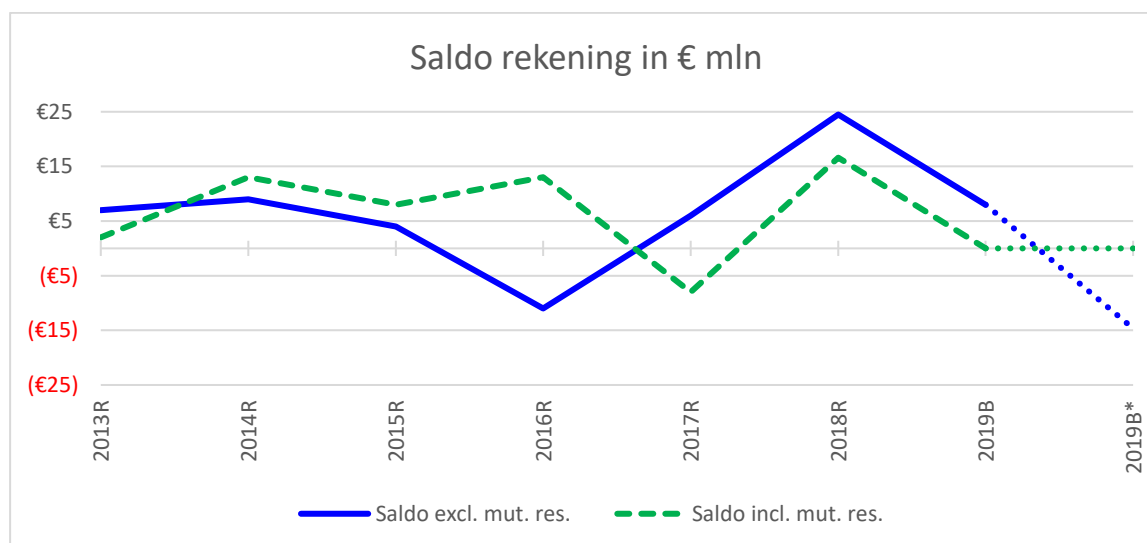
Met andere woorden zonder de ingezette bezuinigingen en meevallers was de jaarrekening afgesloten met een nadelig saldo van bijna € 3 mln. Omdat er ook gebeurtenissen zijn die het resultaat verslechterden is daar ook voor gecorrigeerd. Er blijft dan een min of meer 'normaal' resultaat over dat voortvloeit uit de reguliere taakuitvoering door de gemeente.

Met deze analyse is het beeld nog niet compleet. Het college licht op diverse plaatsen in de jaarstukken de ontwikkelingen rondom FC Twente en de uit exploitatie halen van grond voor bedrijventerreinen (waaronder [delen van] Usseler Es) toe, inclusief gevolgen voor weerstandsvermogen op de langere termijn. Met uw besluit in april 2019 om mee te werken aan de herstructurering van de schulden van FC Twente ontstaat in de jaarrekening 2019 straks een tekort van € 5 mln (p. 108). Dit besluit is eenduidig aan 2019 toe te wijzen en daarmee een onvermijdelijk resultaat in 2019. Voor grondexploitatie bij bedrijventerreinen ligt dat wellicht anders. Het is al enige tijd bekend dat Enschede grond voor bedrijventerreinen uit exploitatie moet nemen. De geraamde verliespost daarvoor ligt in de orde van grootte van € 18 mln (MPG 2018, p. 17; begroting 2019, p. 4 en p. 12; MPG2019, p. 18) en moet volgens het college uiterlijk in 2019 zijn genomen (p. 106). Dit betekent dat, zoals de voorstellen er nu liggen, de jaarrekening 2019 op grond van deze twee ontwikkelingen een nadelig saldo van bijna € 23 mln zal gaan laten zien, nog los van wat er straks bij de zomernota of later nog aan problematiek aan de orde komt. Het college kan – ook omdat in de paragraaf weerstandsvermogen rekening is gehouden met deze tegenvallers – via een onttrekking aan de algemene reserve de presentatie van het financieel resultaat in 2019 voor de genoemde onderwerpen neutraliseren.

De vraag is nu wat de financiële boodschap is die het college wil meegeven. Het is duidelijk dat de problematiek rondom de beheersing en bekostiging van het sociaal domein niet is opgelost, er in 2018 op dit punt meevallers waren en dat onzeker is hoe 2019 gaat verlopen. Als we terugkijken dan ontstaat in absolute bedragen een beeld dat vragen kan oproepen: in 2017 een nadelig resultaat van € 8,3 mln, in 2018 een voordelig resultaat van € 16,6 mln en in 2019 in ieder geval interen op het eigen vermogen maar afhankelijk van de presentatie een negatief of een neutraal resultaat, uitgaande van de oorspronkelijk sluitende begroting voor 2019. Figuur 1

laat het effect zien met een doorkijk naar 2019 aannemende dat het college na inzet van reserves stuurt op een sluitende begroting (2019B*)².

Formeel zijn er over het uit exploitatie nemen van gronden nog geen definitieve besluiten genomen. Dat betekent dat er ook geen verlies hoeft te worden genomen. Wat blijft hangen is dat in een jaar waar Enschede en veel andere gemeenten druk opvoeren rondom het sociaal domein richting Den Haag er een jaarrekening voorligt met een substantieel positief resultaat, waarbij onzeker is of de nuances die hierbij bestaan in een politiek debat voldoende voor het voetlicht komen.

Figuur 1: Saldi voor en na mutaties reserves (bron: jaarrekeningen 2014-2018, begroting 2019)

Ten tijde van het opstellen van deze quick scan was het controlerapport van de controlerend accountant nog niet beschikbaar. Mogelijk vraagt ook de accountant aandacht voor de hier besproken problematiek.

4 Overige bevindingen

Deze paragraaf behandelt puntsgewijs onderwerpen die in de programma's, paragrafen en in de financiële toelichting aan de orde komen. We beginnen met de programma's.

4.1 Bevindingen programma's.

Hieronder volgen puntsgewijs bevindingen die de inhoud van de beleidsuitvoering in de programma's raken. De bevindingen zijn zo veel mogelijk geclusterd naar onderwerp. Een witregel duidt er op dat een inhoudelijk ander onderwerp aan de orde komt.

- 1) Het financiële resultaat van de programma's in het fysieke domein (ruimte en verkeer) maar ook in het sociale domein (p. 178) wordt mede beïnvloed door vertragingen in

² Gebaseerd op de begroting 2019 (2019B) zoals voorgelegd bij de begrotingsbehandeling en vervolgens alleen aangepast voor de twee genoemde mutaties (2019B*).

doorlooptijden. Nu is een lange doorlooptijd in het fysiek domein op zich niets bijzonders. In deze quick scan vragen we er toch aandacht voor omdat de oorzaak nu mogelijk ook ligt op de arbeidsmarkt en bij capaciteitsproblemen bij ondernemingen in plaats van bij de planvorming zoals meer gebruikelijk is. Het college benoemt de vertragingen in het algemeen in de toelichting (voorbeeld € 5,3 mln lagere lasten mobiliteit, p. 191 en € 14,9 mln bij grondbedrijf, p. 199), maar de oorzaak van de vertraging blijft behoudens bij toezicht en handhaving (p. 200, vacatures) onderbelicht. Met name wanneer de capaciteit bij de markt te laag is om projecten te kunnen uitvoeren loopt de gemeente risico's bij toekomstige bouwkostenstijgingen. Wanneer vertragingen worden veroorzaakt door interne capaciteitsproblemen kan dat ook rechtstreeks de dienstverlening ten behoeve van de burger raken.

- 2) De vertragingen in het sociaal domein roepen andere vragen op. Welke impact heeft het niet afronden van de transformatie-agenda op de dienstverlening naar de burger, bijvoorbeeld door langere wachtlijsten, en vloeien daar extra financiële risico's uit voort? Op pagina 181/182 wordt bijvoorbeeld gesproken over meer jongeren die van jeugdzorg gebruik gaan maken, tegen lagere kosten. Dat kan een beoogd effect zijn, maar het kan ook betekenen dat complexere gevallen langer moeten wachten. De toelichting geeft daar geen duiding over.
- 3) Op dezelfde pagina 181 staat een tekst over pleegzorg. Hier kan aan de orde zijn dat een groter beroep op pleegzorg niet (meer) kan worden gerealiseerd bij gebrek aan pleegouders. Dat zou een punt van aandacht kunnen zijn voor de uitvoering in 2019 en verder.
- 4) De tabel op pagina 12/13 over het sociaal budget laat de verschillen van het saldo van baten en lasten ten opzichte van de begroting zien. De totale lasten van het sociaal budget zijn circa € 383 mln en totale baten zijn circa € 136 mln. Voor de bruto bedragen kunt u teruggrijpen op de toelichtingen op pagina 177 en verder, alsmede de toelichtingen aldaar. De toelichtingen op pagina 13 zijn een beperkte samenvatting van de verschillenanalyse.
- 5) Op een aantal plaatsen in de jaarrekening komt het onderwerp bijstandsgerechtigden aan de orde. Op pagina 31 wordt gesproken over effecten op de instroom en de problematiek voor mensen die al lang in de bijstand zitten. Ook de opmerking over risico dat de daling van bijstandsgerechtigden geen gelijke tred houdt met de landelijke ontwikkeling (p. 8) is een signaal. De meevaller in de BUIG-middelen draagt in 2018 bij aan het positieve resultaat. In de details van de verschillenanalyse viel op dat op pagina 180 wordt gesproken over een toename van het bedrag voor de 'voorziening dubieuze debiteuren' en tegelijkertijd een toename van het bedrag aan terugvorderingen wegens 'rechtmatigheid'. In 2017 is, mede naar aanleiding van rekenkameronderzoek, de bevoorschotting van de bijstand veranderd. Dat leidde tot snelle uitbetaling van het volledige bedrag aan bijstand in plaats van de wat terughoudender procedure daarvoor. *Zien we nu de keerzijde van de*

verandering in de uitbetaling bijstand terug in een hoger bedrag voor dubieuze debiteuren en hogere terugvorderingen die vervolgens deels ook weer oninbaar zouden kunnen zijn?

- 6) Mede naar aanleiding van de quick scan over verbonden partijen: in de tabellen met de realisatie van doelstellingen (bijvoorbeeld p. 46) geeft het college een expliciet totaaloordeel over de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente – in dit geval de regio Twente. Het gaat hier om een totaal oordeel. Informatie over feitelijke prestaties en diensten worden hier niet vermeld. In beleidsnota's, raadsinformatiebrieven of bij zienswijzen zou het college meer inzicht kunnen geven over relevante lokale prestaties en trends daarin – zoals dat nu in de jaarrekening op pagina 183 in woorden gebeurt voor ondersteuning zelfstandig leven (OZL) - zodat u daar in voorkomende gevallen ook politieke conclusies uit kunt trekken.
- 7) Op pagina 80 wordt gesproken over een taakstelling op de organisatie. Bezuinigingen op de ambtelijke organisatie komen regelmatig voor. De tekst stelt dat er een besluit is genomen. Of de doelstelling om € 1,65 mln te bezuinigen is gerealiseerd blijft open. Verder valt in deze context op dat bezuinigingstaakstellingen bij Sportaal (p. 178) nog niet zijn gerealiseerd.
- 8) Op pagina 80 staat een passage over de flexibele begroting. De doelstelling is begrijpelijk, maar er zit wel een dilemma achter. Hoe meer de gemeente taken op afstand plaatst, hoe kleiner de organisatie wordt. Dat betekent nog niet dat er daarmee ook flexibiliteit in de begroting ontstaat. Organisaties als Sportaal, Schouwburg, Onderhoud Enschede zijn afhankelijk van opdrachten van de gemeente. Die opdrachten worden vaak in de vorm van subsidieverstrekking vorm bekostigd. Het afbouwen van structurele subsidies vergt een zorgvuldige procedure. Dat betekent dat er geen onmiddellijke flexibiliteit in de begroting wordt ingebouwd door verzelfstandigingen en subsidierelaties. Het Rijk geeft tegenwoordig bij de diverse begrotingsartikelen inzicht in de flexibiliteit van het desbetreffende begrotingsartikel. Meestal is de flexibele ruimte enkele procenten. *Wellicht is het te overwegen om, wanneer het college een doelstelling voor flexibiliteit voor ogen heeft, naar analogie van de praktijk bij het rijk, te laten zien waar flexibele ruimte te vinden is.*
- 9) Over ICT bij burgerzaken wordt op pagina 89 aangegeven dat implementatie van aanpassingen in een burgerzakensysteem lang heeft geduurd. Komen uit dit proces leerpunten voort die elders bij ICT-implementaties ook kunnen worden gebruikt?
- 10) Op pagina 126 wordt gesproken over de voortgang bij digitalisering van de bedrijfsprocessen. Dat levert voor 2018 geen aandachtspunten op. We maken van de gelegenheid gebruik om het recente rekenkameronderzoek over digitale dienstverlening, in het bijzonder het punt van de minder digitaal vaardigen, onder de aandacht te brengen.

4.2 Paragrafen

Hieronder staan aandachtspunten die bij de verschillende paragrafen (hoofdstuk 3 van de rekening) over beleidsoverstijgende onderwerpen gaan.

- 1) In het onderdeel over de belastingen valt de kwijschelding respectievelijk oninbaarheid bij Afvalstoffenheffing en Rioolheffing op. De kwijschelding afvalstoffenheffing daalt vanaf 2016, die voor rioolheffing stijgt licht. Van enige afstand bezien zou de doelgroep voor kwijschelding voor beide heffingen min of meer gelijk moeten zijn. Waarom dan deze tegengestelde bewegingen in het volume kwijscheldingen. De oninbaarheid bij afvalstoffenheffing stijgt ongeveer 35% vanaf 2016, bij rioolheffing is dat ongeveer 45%. Ook dat lijken relatief grote verschillen, ook al gaat het om vrij kleine absolute bedragen.
- 2) Bij de financiële kengetallen staat ook het kengetal voor de belastingcapaciteit (p. 110). Dat kengetal zegt iets over de belastingdruk ten opzichte van alle gemeenten en is wettelijk voorgeschreven. De vraag is of dit kengetal, gelet op de verschillen in schaal van gemeenten, zinvol is. Enschede vergelijkt daarom ook met de regio (zie p. 103). Maar zet men de cijfers van Enschede af tegen de cijfers van gemeenten van dezelfde schaal dan ontstaat een ander beeld. Ter illustratie: in 2017 betaalden meerpersoonshuishoudens tussen € 563 en € 825 voor lokale lasten, in 2018 tussen € 555 en € 839. Enschede stond beide jaren in de top 3 van gemeenten met de hoogste lokale lasten voor meerpersoonshuishoudens³.
- 3) De reserve grondbedrijf is, mede door gunstige economische ontwikkeling en door de veranderde regels voor winstneming, weer positief. (p. 106, 141). In de oude situatie werden tamelijk conservatieve regels gehanteerd alvorens winst uit het grondbedrijf voor andere doeleinden mocht worden gebruikt. Zolang de winst die nu wordt gerealiseerd binnen de reserve grondbedrijf blijft is er niets aan de hand, omdat het ruimte biedt om toekomstige tegenvallers op te vangen. Maar als de reserve grondbedrijf substantieel wordt, dan valt niet uit te sluiten dat er druk komt om middelen uit de reserve grondbedrijf versneld in te zetten. In deze quick scan is het MPG2019 niet diepgaand meegenomen. Wellicht staat daar een duiding in over het gebruik van toekomstige positieve reserves uit het grondbedrijf. *Zo niet, dan is het te overwegen om gelet op de veranderde regelgeving in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) nadere regels te stellen voor uitnames uit de reserve grondbedrijf. Omdat de reserve grondbedrijf nu nog niet heel groot is, kan een dergelijke analyse ook politiek neutraler worden uitgevoerd dan wanneer de reserve wel enige omvang heeft.*
- 4) Over het RBT/Businesspark XL en overige verbonden partijen wordt op pagina 107/108 gesproken over de verlaging van het risico op dit project. De tekst roept vragen op omdat de totale daling van het risico (van € 7,4 naar € 6,3 mln) op verbonden partijen nagenoeg even groot is als de daling van de voorziening voor RBT als gevolg van het financieel resultaat 2018 van RBT (p. 76; € 1,2 mln). Het is waarschijnlijker dat het college hier doelt op de verandering van de schatting van minimaal en maximaal verwacht verlies bij RBT (p. 18 begroting 2020

³ Bron: Woonlastendata Coelo (<https://www.coelo.nl/index.php/wat-betaal-ik-waar/databestanden>)

RBT) en daarnaast de risico's van andere verbonden partijen. Is de interpretatie juist dat de hier bedoelde daling van het risico RBT is gekoppeld aan de verlaging van de bandbreedte van de verwachte uitkomsten van RBT met een maximaal geschat verlies van € 31,7 mln in 2017 naar maximaal geschat verlies van € 24,9 mln in 2018.

- 5) Op pagina 106 wordt gesproken over een evaluatie van het weerstandsvermogen in algemene zin. Voor zover dat niet in die evaluatie aan de orde komt, kunt u aandacht vragen voor de relatie met de (benodigde) omvang van weerstandsvermogens bij de Gemeenschappelijke Regelingen en de daar eventueel uit voortvloeiende gevolgen voor het weerstandsvermogen van de gemeente.
- 6) Het weerstandsvermogen wordt uitgebreid toegelicht, ook met negatieve scenario's rondom FC Twente (p. 106). In de tekst over scenario's worden diverse risico's genoemd. Het college laat met de scenario's met incidentele of structurele tegenvallers zien wat er mogelijk kan gebeuren. Daarmee heeft u een gevoel over de bandbreedte van wat de gemeente kan opvangen. Dergelijke overzichten kunnen straks bij de nieuwe nota weerstandsvermogen van pas komen.

Er zou in deze context iets meer aandacht kunnen zijn voor de proportionaliteit van de risico's in de inleidende tekst bij de scenario's. Het sociaal domein is in totaal ruim € 300 mln groot, het grondbedrijf bruto circa € 100 mln en de bijdrage aan de twee financieel belangrijkste verbonden partijen (VRT en Regio Twente) is samen circa € 20 mln. Het kan zijn dat het college in dit geval met verbonden partijen ook organisaties bedoelt waar de gemeente mee samenwerkt maar waar geen bestuurlijk belang in de zin van zeggenschap bij bestaat. *De commissie BBV pleitte er in 2016 voor om vanuit risicoperspectief breder naar samenwerkingspartners dan alleen de formele verbonden partijen te kijken. Een aantal gemeenten experimenteert daar inmiddels mee. Doel van die experimenten is om te voorkomen dat college en of uw raad worden verrast door tegenvallers bij partijen die een belangrijke rol spelen bij het tot stand brengen van maatschappelijke doelstellingen.*

- 7) Er staan wat tegenstrijdige signalen over de verbonden partijen Vitens en Twentebedrijf in de jaarstukken, mogelijk als gevolg van zo veel mogelijk rapporteren in lijn met de informatie uit de begroting 2018. Zo staat op pagina 90 een toelichting over het verkoopproces aandelen Vitens en vervolgens op pagina 91 dat de aandelen Vitens definitief zijn verkocht aan de provincie. Dat laatste spoort ook met de mededeling in de jaarstukken 2017, pagina 8. Vraag is nu of de feitelijke overdracht en met name betaling heeft plaatsgevonden. Voor Twentebedrijf geldt iets dergelijks. Op pagina 94 wordt nog gesuggereerd dat Twentebedrijf in oprichting is, op de volgende pagina dat het opgeheven is. Voor zover ons bekend is het project Twentebedrijf stopgezet.

4.3 Financieel technisch

Deze laatste paragraaf beschrijft bevindingen vanuit het perspectief van de financieel technische jaarrekening, vanaf hoofdstuk 5 in de jaarrekening.

- 1) Het college is voor het tweede achtereenvolgende jaar in geslaagd om de schuldpositie van de gemeente af te bouwen. De figuur op pagina 123 verheldert dat. Daar staat tegenover dat via borgstelling bijna € 40 mln aan leningen is gegarandeerd ofwel ongeveer 10% van de leningenportefeuille van de gemeente. Een deel van die garanties heeft betrekking op organisaties die in volledige eigendom van de gemeente zijn. Omdat de leningen ook voor 100% zijn geborgd door de gemeente ligt het volledige faillissementsrisico bij de gemeente. Ook de kapitaallasten komen indirect ten minste voor een deel bij de gemeente terecht via de subsidieverstrekking aan bijvoorbeeld Sportaal. In het bedrijfsleven geldt dat bij zeggenschapsverhoudingen zoals die tussen de gemeente en Sportaal bestaan de lening op de balans van de moederorganisatie (in dit geval de gemeente) zou komen te staan. Dat mag niet op grond van het eerder genoemde BBV. Er staan daarom minder schulden direct op de balans, wat een enigszins vertekend beeld geeft.
- 2) Het schuldenreductieprogramma is vanuit de historie gezien een begrijpelijke keuze. De vraag is of met de transformaties die voor ons liggen, met name de duurzaamheidsagenda, schuldenreductie op middellange termijn houdbaar is. Hier ligt mogelijk een verband met de regionale energie strategie (RES) Twente. *U zou het college kunnen vragen bij de begroting 2020 aandacht te besteden aan de houdbaarheid van het huidige schuldenreductieprogramma.*
- 3) De teksten over de verwerking van de diverse circulaire van het gemeentefonds lijken niet consistent. Zo staat in de toelichting op de balans (p. 158) dat de septembercircular 2018 als uitgangspunt is gehanteerd. Op pagina 169 en ook op pagina 226 staan verwijzingen naar de decembercircular als onderdeel van verklaringen en op pagina 82 wordt feitelijk alleen naar de mei-circular verwezen. Los van de kennelijk verschillende uitgangspunten, roept de toelichting ook een breder punt op. De uitkering uit het gemeentefonds is veel minder stabiel dan op het eerste gezicht lijkt. *De vraag is hoe college en raad met de tussentijdse wijzigingen van het gemeentefonds ten opzichte van hetgeen in de begroting is vermeld moeten omgaan. Wellicht is het te overwegen om te onderzoeken of de financiële verordening op dit punt aanscherping behoeft.*
- 4) In de financiële toelichting bij 'beschermde wonen' (p. 178) roept het voordeel als gevolg van minder verleende subsidies vragen op. Gaat het nu om de voorkant van het besluitvormingsproces waarbij wordt getoetst hoeveel subsidie een partij maximaal mag krijgen of juist om de achterkant, bij de vaststelling van de periodieke afrekening? In het eerste geval kan het genoemde voordeel van € 4,3 mln min of meer een structureel karakter hebben, terwijl het bij de eindafrekening veel meer een kwestie van toeval kan zijn omdat afrekeningen niet aan de eisen voldoen. De tweede bullit bij deze toelichting is wel helder: hier gaat het om eindafrekeningen die lager zijn vastgesteld.
- 5) Uit de toelichting op pagina 169 ('nog te ontvangen baten') blijkt dat het Rijk de betaling uit het noodfonds Sociaal Domein niet in 2018 heeft kunnen realiseren. Opvallend in dezelfde

tabel is dat de nog te ontvangen baten Parkeergelden met € 3,6 mln ongeveer € 3 mln hoger zijn dan in 2017. Is dat een toevalskwestie of is er mogelijk iets bijzonders aan de hand?

- 6) De presentatie van tabellen en overzichten is nogal ongelukkig omdat veel tabellen over bladzijden heen lopen. Het zou de leesbaarheid zeer bevorderen wanneer de kopregels van de tabellen op elke pagina worden herhaald.